

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Departament Budżetu i Finansów

KBF.410.5.5.2024

Pani
Dorota Markiewicz
Prezes Sądu Apelacyjnego w Warszawie
Pl. Krasińskich 2/4/6
00-207 Warszawa

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/24/010 Funkcjonowanie systemu przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Sąd Apelacyjny w Warszawie, Pl. Krasińskich 2/4/5, 00-207 Warszawa (dalej także: Sąd lub SA).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Dorota Markiewicz, Prezes Sądu Apelacyjnego od 22 marca 2024 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnili: – Beata Waś, Prezes Sądu Apelacyjnego w Warszawie, od 6 lipca 2016 r. do 5 lipca 2022 r., – Piotr Schab, Prezes Sądu Apelacyjnego w Warszawie, od 6 lipca 2022 r. do 17 stycznia 2024 r., zawieszony w pełnieniu czynności od 18 stycznia 2024 r. i odwołany z dniem 21 lutego 2024 r., – Arkadiusz Ziarko, Wiceprezes Sądu Apelacyjnego w Warszawie, wykonujący funkcję Prezesa Sądu Apelacyjnego w Warszawie w okresie od 18 stycznia 2024 r. do 21 marca 2024 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	Wykonywanie zadań w obszarze przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2022 r. do dnia zakończenia kontroli, tj. do 18 października 2024 r., z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli (dalej także: NIK) Departament Budżetu i Finansów
Kontroler	Tomasz Wańkowicz, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do przeprowadzenia kontroli nr KBF/61/2024 z 1 lipca 2024 r.

(akta kontroli: tom I str. 1)

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA	W latach 2022-2024 (do dnia zakończenia kontroli NIK) Prezes Sądu Apelacyjnego w Warszawie, stosownie do treści art. 130 ust. 2 pkt 1 lit. d ustawy z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu³ realizował kontrolę dotyczącą wykonywania przez notariuszy zadań w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (dalej także: pppft). Kontrole pppft przeprowadzane były zgodnie z wytycznymi Generalnego Inspektora Informacji Finansowej (dalej także: GIIF). Prezes SA z opóźnieniem przekazywał do GIIF plany kontroli pppft na dany rok (opóźnienie wynosiło od 13 dni do 33 dni w stosunku do terminu określonego w art. 131 ust. 5 pkt 1 ustawy o pppft). Ponadto plany kontroli pppft dotyczące lat 2022 i 2023 nie zawierały wykazu wytypowanych do kontroli konkretnych kancelarii notarialnych. Prezes Sądu informował GIIF o wynikach lustracji pppft przeprowadzanej u notariuszy, nie przekazywał natomiast do GIIF informacji wymaganych w art. 14 ust. 4 ustawy o pppfp, m.in. danych na temat zasobów
---------------------	---

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Dz. U. z 2023 r. poz. 1124, ze zm., dalej także: ustawa o pppft lub ustawa.

ludzkich i finansowych zaangażowanych w realizację zadań związanych z przeciwdziałaniem praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu.

Ponadto, NIK zwraca uwagę na bardzo niską liczbę zaplanowanych i przeprowadzonych kontroli pppft u notariuszy. Od 2022 r. do zakończenia kontroli NIK, kontrolą pppft objęto jedynie pięciu notariuszy, przy czym trzy zaplanowane i zrealizowane kontrole pppft w 2022 r. i w 2023 r. były następstwem zgłoszonych przez Generalnego Inspektora Informacji Finansowej wniosków o przeprowadzenie kontroli doraźnych zgłoszonych w okresie 2021-2022.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

OBSZAR

Wykonywanie zadań w obszarze przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu.

Opis stanu faktycznego

1. Zgodnie z § 7 komunikatu Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 lipca 2019 r. w sprawie szczegółowych wytycznych w zakresie kontroli zarządczej dla działu administracji rządowej – sprawiedliwość⁴, wyznaczanie celów i zadań w dziale jest realizowane w sposób kaskadowy od szczebla Ministra Sprawiedliwości poprzez poszczególne szczeble struktury organizacyjnej działu, zaś zgodnie z § 13 pkt 2 ww. komunikatu prezes i dyrektor sądu apelacyjnego na podstawie planu działalności Ministra wspólnie sporządzają plan działalności dla sądu apelacyjnego w terminie określonym w § 12.

Plany działalności Ministra Sprawiedliwości w okresie 2022-2024 nie zawierały zadań i celów w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu, nie zostały one również uwzględnione w planach działalności Sądu Apelacyjnego na lata 2022-2024.

W Rejestrach ryzyk w odniesieniu do celów ujętych w planach działalności Sądu nie wyodrębniono zadań odnoszących się bezpośrednio do zakresu przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu. Zgodnie z wyjaśnieniem Prezes Sądu, przy ocenie ryzyka przy dokonywaniu lustracji notariuszy w obszarze przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, sędziowie wizytatorzy uwzględniali m.in. informacje zawarte w ponadnarodowej ocenie ryzyka sporządzonej przez Komisję Europejską, informacje zawarte w krajowej ocenie ryzyka sporządzonej przez Generalnego Inspektora Informacji Finansowej, informacje zamieszczone na stronie internetowej prowadzonej przez Generalnego Inspektora Informacji Finansowej⁵, a także ocenę ryzyka w związku z nowymi czynnikami ryzyka związanymi z epidemią COVID-19.

(akta kontroli: tom II str. 3-7, 130-181)

2. Prezes Sądu sprawował kontrolę pppft za pośrednictwem sędziego wizytatora, któremu w zakresie obowiązków powierzono czynności nadzoru nad działalnością notariuszy i organami samorządu notariuszy. Jak podkreśliła Prezes Sądu, sędzia wizytator przeprowadzający kontrole notariatu nie był i nie jest oddelegowany do wykonania jedynie tych czynności. Tematyka przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu była jednym z wielu zagadnień objętych zakresem obowiązków sędziego wizytatora. Obowiązek podejmowania czynności kontrolnych u notariuszy nie zwalniał sędziego wizytatora z obowiązku orzeczniczego, który każdorazowo wynosił co najmniej 50% wskaźnika przydziału sędziego, któremu nie powierzono pełnienia żadnej funkcji.

(akta kontroli: tom I str. 4-5, 381-384)

⁴ Dz. Urz. Min. Sprawiedl. poz. 160.

⁵ <https://www.mf.gov.pl/ministerstwofinansow/dzialalosc/giif>

W latach 2022-2024 (do dnia zakończenia kontroli NIK) czynności związane z nadzorem Prezesa SA nad działalnością notariuszy i organami samorządu notarialnego, w tym kontrole w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu, wykonywali sędziowie z IV Wydziału Wizytacji Sądu. W okresie od 1 stycznia 2022 r. do 31 sierpnia 2023 r. funkcję tę pełniła sędzia wizytator ds. cywilnych, notarialnych i komorniczych, która jednocześnie orzekała w V Wydziale Cywilnym Sądu Apelacyjnego w Warszawie. Po zmianie sędziego wizytatora od 1 września 2023 r. funkcję tę pełni sędzia wizytator ds. cywilnych, jednocześnie orzekając w VII Wydziale Gospodarczym i Własności Intelektualnej Sądu Apelacyjnego w Warszawie.

(akta kontroli: tom I str. 5, 385-410)

3. Sędziowie Sądu Apelacyjnego, którzy pełnili funkcję sędziów wizytatorów posiadają wieloletnie doświadczenie orzecznicze i wizytacyjne. W badanym okresie sędzia wizytator, pełniący tę funkcję od września 2023 r., uczestniczył m. in. w sześciu szkoleniach online organizowanych przez Generalnego Inspektora Informacji Finansowej, realizowanych przez Zespół ds. szkoleń Departamentu Informacji Finansowej Ministerstwa Finansów w ramach realizacji Strategii Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy oraz Finansowaniu Terroryzmu⁶, które były skierowane do jednostek współpracujących w przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu.

(akta kontroli: tom II str. 7-9, 69-70)

4. Zakres kontroli odnoszący się do zadań notariuszy wynikających z poszczególnych przepisów ustawy o pppft, oczekiwany sposób realizacji zadań przez sędziów wizytatorów i udokumentowania tych zadań wynikał z wytycznych GIIF przekazywanych do Sądu⁷, informacji GIIF o obszarach działalności notariuszy szczególnie narażonych na ryzyko prania pieniędzy oraz zarządzeń Prezesa Sądu dotyczących powierzenia sędziemu wizytatorowi konkretnych czynności kontrolnych. W wytycznych z 8 lipca 2022 r. GIIF załączył do stosowania zaktualizowany wzór informacji o wynikach kontroli pppft, mający na celu ujednolicenie wymogów prezentowania wyników kontroli z zakresu obowiązków wynikających z ustawy⁸. W piśmie z 22 marca 2024 r. GIIF przekazał sądom apelacyjnym do stosowania kolejne uwagi i wskazówki związane m. in. z otrzymywanymi wynikami kontroli u notariuszy i planami kontroli⁹.

(akta kontroli: tom I str. 4-5, 28-85)

5. Na 1 stycznia 2024 r. nadzorowi Prezesa Sądu podlegało 722 notariuszy, tj. o 56 więcej w porównaniu do stanu na 1 stycznia 2022 r. (666).

(akta kontroli: tom II str. 25)

Roczne plany kontroli w zakresie nadzoru nad działalnością notariuszy obejmujące zakres określony w rozdziałach 5 i 7 ustawy o pppft przekazywane były do GIIF z opóźnieniem w stosunku do terminu określonego w art. 131 ust. 5 pkt 1 ustawy o pppft. Plan kontroli pppft na 2022 r. przekazano pismem z 13 stycznia 2022 r., na 2023 r. – 16 stycznia 2023 r., a na 2024 r. – 2 lutego 2024 r. Ponadto plany kontroli pppft na 2022 r. i 2023 r. w zakresie wykazu podmiotów wskazywały tylko liczbę kancelarii notarialnych, a nie konkretne kancelarie notarialne, w których zostanie

⁶ Uchwała nr 50 Rady Ministrów z dnia 19 kwietnia 2021 r. w sprawie przyjęcia strategii przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (M.P. poz. 435).

⁷ Pisma nr: IF6.710.11.2021 z 12 listopada 2021 r., IF6.710.26.2022 z 15 listopada 2022 r. oraz IF10.713/1/2023 z 15 listopada 2023 r.

⁸ Pismo nr IF6.713.28.2022 z 8 lipca 2022 r.

⁹ Pismo nr IF6.713.6.7.2024 z 22 marca 2024 r.

przeprowadzona kontrola. Aktualizacje rocznych planów kontroli pppft w badanym okresie nie były sporządzane.

(akta kontroli: tom I str. 8-27, tom II str. 54-56, 68-69)

Prezes Sądu wyjaśniła, że plany zadań nadzorczych były sporządzane na podstawie pism Ministerstwa Sprawiedliwości wskazujących kierunki nadzoru, które zazwyczaj wpływały do Sądu w połowie grudnia danego roku i po uwzględnieniu w nich dodatkowo kontroli działalności kancelarii notarialnych dotyczących prawidłowości wykonywania przez notariuszy obowiązków wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, były wysyłane do Ministerstwa Sprawiedliwości oraz Generalnego Inspektora Informacji Finansowej, a także Rady Izby Notarialnej w Warszawie, w połowie stycznia kolejnego roku. Prezes Sądu zaznaczyła ponadto, iż nadzór nad działalnością notariuszy i organami samorządu notarialnego sprawuje Minister Sprawiedliwości osobiście, za pośrednictwem prezesów sądów apelacyjnych lub sądów wojewódzkich (aktualnie okręgowych) albo przez wyznaczone osoby, co wynika z treści art. 42 § 1 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. - Prawo o notariacie¹⁰. Zgodnie zaś z art. 42 § 2 ustawy Prawo o notariacie Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia, określa szczegółowo tryb wykonywania nadzoru, o którym mowa w § 1. Prezes Sądu dodała również, iż oznacza to, że nadzór nad notariatem sprawuje Minister Sprawiedliwości, przy czym może to czynić samodzielnie albo np. przez Prezesów Sądów Apelacyjnych. Prezesi Sądów Apelacyjnych nie sprawują tego nadzoru we własnym imieniu, a w imieniu Ministra Sprawiedliwości. W konsekwencji kierunki nadzoru nad notariatem może wyznaczać jedynie Minister Sprawiedliwości (jako organ nadzoru), a nie Prezesi Sądów Apelacyjnych. Dlatego plany zadań nadzorczych na poszczególne lata mogą być ustalane jedynie na podstawie kierunków nadzoru na dany rok wskazywanych przez Ministra Sprawiedliwości. W przypadku przekazania kierunków nadzoru z opóźnieniem Prezes Sądu Apelacyjnego niejednokrotnie nie ma możliwości przygotowania planu nadzorczego na kolejny rok z zachowaniem ustawowego terminu, o którym mowa w art. 131 ust. 5 pkt 1 ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu. Owszem przepis ten nie wskazuje na konieczność oczekiwania przez Prezesa Sądu Apelacyjnego na kierunki nadzoru na kolejny rok, ale - jak już wskazano - Prezes Sądu Apelacyjnego nie sprawuje nadzoru nad działalnością notariatu we własnym imieniu, a w imieniu Ministra Sprawiedliwości przy czym uprawnienia Prezesa Sądu Apelacyjnego wynikają z obowiązujących przepisów, w tym art. 42 ustawy Prawo o notariacie i wydanego na jego podstawie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 kwietnia 1991 r. w sprawie trybu wykonywania nadzoru nad działalnością notariuszy i organów samorządu notarialnego¹¹ (...) W konsekwencji Prezes Sądu Apelacyjnego nie jest uprawniony samodzielnie i bez otrzymania kierunków nadzoru opracować planu nadzorczego na kolejny rok i ewentualnie zaktualizować go po ich otrzymaniu. Prezes SA zaznaczyła, iż w przypadku planu na 2024 r. kierunki nadzoru zostały nadesłane przez Ministerstwo Sprawiedliwości dopiero 29 stycznia 2024 r., wobec czego ww. plan został przesłany do Ministerstwa Sprawiedliwości, GIIF i Rady Izby Notarialnej w Warszawie dopiero w dniu 2 lutego 2024 r.

(akta kontroli: tom II str. 26-27, 186)

¹⁰ Dz. U. z 2024 r. poz. 1001.

¹¹ Dz. U. Nr 42, poz. 188.

Przy sporządzaniu planu zadań nadzorczych na poszczególne lata nie sporządzano pisemnej analizy ryzyka dotyczącego przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu.

Każdorazowo w planach zakładano przeprowadzenie jednej - dwóch lustracji pppft w 2022 r., w 2023 r. i w 2024 r. Przeprowadzone w latach 2022-2023 trzy kontrole pppft były następstwem zgłoszonych przez GIIF zawiadomień o przeprowadzenie lustracji pppft w konkretnych kancelariach, natomiast dwie kontrole pppft przeprowadzone w III kwartale 2024 r. miały charakter losowy.

(akta kontroli: tom I str. 6-27, 87, 246-247, tom II str. 25-26)

NIK wskazuje, iż zgodnie z art. 130 ust. 2 pkt 1 lit. d ustawy o pppft w ramach sprawowanego nadzoru lub kontroli, kontrolę pppft sprawują także (tj. poza GIIF) na zasadach określonych w przepisach odrębnych, z zastrzeżeniem art. 131 ust. 1, 2 i 5 ustawy o pppft, prezesi sądów apelacyjnych w odniesieniu do notariuszy. Art. 131 ust. 1, 2 i 5 pkt 1 ustawy o pppft dotyczy planów kontroli pppft. Przy opracowywaniu planów kontroli pppft Prezes Sądu powinien brać pod uwagę ryzyko prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu określone w szczególności w krajowej ocenie ryzyka oraz w sprawozdaniu Komisji Europejskiej, o którym mowa w art. 6 ust. 1-3 dyrektywy 2015/849¹². Sporządzane przez Prezesa Sądu plany kontroli pppft powinny zawierać co najmniej wykaz konkretnych kancelarii notarialnych, w których planowana jest kontrola wraz z jej zakresem oraz uzasadnieniem przeprowadzenia. Ponadto w ocenie NIK do sporządzenia przez Prezesa Sądu planów kontroli pppft, o których mowa w art. 131 ust. 1 i 2 ustawy o pppft nie są niezbędne kierunki nadzoru przekazywane przez Ministerstwo Sprawiedliwości, tym bardziej, iż te kierunki praktycznie w ogóle nie odwołują się do tematyki wykonywania przez notariuszy obowiązków z zakresu pppft.

Wiceprezes Sądu wyjaśniła, że *zwiększenie ilości przeprowadzanych kontroli, choć niewątpliwie uzasadnione, nie jest możliwe przy uwzględnieniu zakresu obowiązków i zadań przewidzianych przepisami prawa, jak i aktualnej obsadzie sędziowskiej, asystenckiej i pracowniczej. Sąd Apelacyjny jako jednostka budżetowa nie ma możliwości samodzielnego zwiększenia zatrudnienia (etatów - zarówno orzeczniczych, asystenckich, jak i urzędniczych). Wysokość wynagrodzeń oferowanych przez sądy w tym Sąd Apelacyjny w Warszawie powoduje, że nie są one atrakcyjnym pracodawcą nie tylko na terenie aglomeracji warszawskiej, ale w całym kraju. Już tylko z tego powodu część etatów pozostaje nieobsadzonych, co niewątpliwie ma wpływ na funkcjonowanie Sądu Apelacyjnego w Warszawie. Dodatkowo część pracowników wykonuje swoje obowiązki na delegacjach w Ministerstwie Sprawiedliwości. Do Sądu Apelacyjnego w Warszawie każdego roku wpływa coraz większa ilość spraw co powoduje znaczne i lawinowe zwiększenie zaległości i wydłużenia czasu ich rozpoznania średnio z kilkunastu miesięcy do kilku lat. (...) Podstawowym zadaniem sądów, w tym Sądu Apelacyjnego w Warszawie, jest rozstrzyganie sporów (spraw). Oddelegowanie kolejnych osób do przeprowadzania kontroli notariuszy niezależnie od charakteru, w jakim osoby te są zatrudnione w Sądzie Apelacyjnym w Warszawie, jeszcze bardziej pogorszyłoby i tak katastrofalną już sytuację, w jakiej aktualnie znajduje się Sąd Apelacyjny w Warszawie. Sędzia wizytator, który z ramienia Prezesa Sądu Apelacyjnego w Warszawie sprawuje nadzór nad notariatem, orzeka w wymiarze 1/2*

¹² Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/849 z dnia 20 maja 2015 r. w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, zmieniająca rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 648/2012 i uchylająca dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2005/60/WE oraz dyrektywę Komisji 2006/70/WE (Dz. Urz. UE L 141 z 05.06.2015, str. 73).

spraw przydzielanych sędziom nie sprawujących żadnych funkcji, zaś w zakresie jego obowiązków służbowych pozostaje aktualnie m. in. nadzór nad trzema wydziałami Cywilnymi Sądu Okręgowego w Warszawie, w ramach którego rozpoznaje także wniesione przez strony postępowań skargi dotyczące sprawności postępowania sądowego, zaś w zakresie notariatu wykonuje nie tylko zaplanowane lustracje kancelarii notarialnych, ale także lustracje zlecone ad hoc przez Ministerstwo Sprawiedliwości, a także rozpoznaje skargi na notariuszy. (...) Zwiększenie zatem ilości przeprowadzanych kontroli notariuszy z zakresu przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu musiałoby skutkować oddelegowaniem do wykonywania tych czynności kontrolnych znacznej ilości sędziów bądź innych pracowników sądu, co jeszcze bardziej zwiększyłoby zaległość i wydłużyło czas rozpoznania spraw przez Sąd. (...) Powyższe powoduje, że Prezes Sądu Apelacyjnego w Warszawie nie ma aktualnie możliwości utworzenia zespołu kontrolnego ewentualnie oddelegowania innych, dalszych osób i tym samym zwiększenia ilości przeprowadzanych kontroli kancelarii notarialnych z zakresu przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu.

(akta kontroli: tom II str. 184-186)

Zdaniem NIK, nie przeczy to potrzebie poszukiwania przez Prezesa Sądu takich rozwiązań kadrowych i organizacyjnych, które zmierzałyby do zwiększenia liczby kontroli notariuszy w obszarze pppft. W tym miejscu wskazać należy, iż § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie trybu wykonywania nadzoru nad działalnością notariuszy i organów samorządu notarialnego stanowi, iż Prezes sądu apelacyjnego sprawuje nadzór nad notariuszami i organami samorządu notarialnego działającymi na obszarze powierzonego mu okręgu osobiście, za pośrednictwem wiceprezesa lub sędziów wizytatorów do spraw notarialnych albo innych osób wyznaczonych przez Ministra Sprawiedliwości do pełnienia czynności nadzoru nad notariatem. Jak wyjaśniła Wiceprezes Sądu, nie występowano w tej sprawie do Ministra Sprawiedliwości, gdyż związane to było z delegacjami znacznej liczby orzeczników Sądu Apelacyjnego do Ministerstwa, w odniesieniu do których Sąd pozostawał nadal ich pracodawcą. Zdaniem NIK, w okolicznościach, gdy sytuacja kadrowa w jednostce zagraża wykonaniu ustawowych zadań, należałoby rozważyć wystąpienie o odwołanie z delegacji pracowników w jednostkach zewnętrznych.

(akta kontroli: tom II str. 185, 390)

6. W kontrolowanym okresie przeprowadzono pięć kontroli u notariuszy w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (jedną w 2022 r., dwie w 2023 r. oraz dwie w III kwartale 2024 r.).

Analiza protokołów kontroli pppft oraz wystąpień pokontrolnych z tych kontroli wykazała, że przedmiotem kontroli było przestrzeganie przepisów ustawy o pppft, tj. wypełnianie przez notariuszy obowiązków wynikających z ustawy i ich dokumentowanie. Weryfikowano zagadnienia określone w art. 147-149 ustawy o pppft. W trakcie kontroli każdorazowo badano wprowadzone przez notariuszy wewnętrzne procedury w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu. Protokoły z zakończonych lustracji pppft wskazywały, że uregulowania wewnętrzne u kontrolowanych notariuszy zawierały elementy określone w art. 50 ustawy o pppft, tj. procedury wewnętrzne notariuszy w zakresie pppft, opis obowiązków notariusza związanych z gromadzeniem i przekazywaniem informacji do GIIF, sposób przechowywania dokumentów i informacji oraz przetwarzania danych osobowych, sposoby oceny ryzyka i analizy transakcji, sposób stosowania środków bezpieczeństwa finansowego, procedurę identyfikacji i weryfikacji klientów, ich przedstawicieli lub pełnomocników, procedurę zgłaszania

przez pracowników lub inne osoby wykonujące czynności na rzecz notariusza, rzeczywistych lub potencjalnych naruszeń przepisów ustawy. Wizytator kontrolował również procedurę anonimowego zgłaszania naruszeń przepisów prawa, ocenę ryzyka uwzględniającą m. in. kraje i obszary geograficzne identyfikujące klienta, rodzaj i przedmiot czynności objętej aktem notarialnym, wstrzymywanie transakcji i stosowanie szczególnych środków ograniczających (art. 117-120 ustawy). Każdorazowo wizytator poddawał kontroli kilkanaście sporządzonych przez notariusza aktów notarialnych pod kątem realizacji ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu.

We wszystkich pięciu zakończonych kontrolach sędzia wizytator stwierdził, że charakter dokonywanych transakcji, ich cel i czynności podjęte przez notariuszy nie pozwalały na stwierdzenie, że zaistniało uzasadnione podejrzenie prania pieniędzy w przypadku ocenianych aktów notarialnych. Z badanych protokołów wynikało, że czynności notariuszy nie nasuwały zastrzeżeń w zakresie realizacji ustawy o pppft.

We wszystkich przypadkach wizytator do protokołu dołączał załączniki, tj. procedurę wewnętrzną w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy zawierającą m. in. ocenę ryzyka, wzory oświadczeń klienta, wzory protokołów z przeprowadzonego szkolenia pracowników, zaświadczenia o odbytych szkoleniach przez kontrolowanych notariuszy.

We wszystkich pięciu przypadkach sędzia wizytator stwierdził, że w lustrowanych kancelariach wystąpiły nieliczne uchybienia, związane z realizacją obowiązków wynikających z ustawy, które jednak nie wpływały na pozytywną ocenę pracy kancelarii w tym zakresie. Uchybienia te dotyczyły: braku aktualizacji oceny ryzyka w związku z nowymi czynnikami ryzyka związanymi z epidemią Covid-19 oraz niewielkich, incydentalnych opóźnień w terminowości przekazywania do GIIF danych o transakcjach ponadprogowych (powyżej 15.000 EUR).

(akta kontroli: tom I str. 86-380, tom II str. 189-385)

Po kontrolach sędziego wizytatora nie zgłaszano zastrzeżeń do protokołów. We wszystkich przypadkach sporządzono wystąpienia pokontrolne z ocenami pozytywnymi, które zawierały opisane wyżej uchybienia z zaleceniem ich usunięcia w przyszłych działaniach kancelarii notarialnych.

Po zakończeniu każdej kontroli pppft Prezes SA przekazywał do GIIF informacje o wynikach przeprowadzonych kontroli.

(akta kontroli: tom I str. 309, tom II str. 57-62, 72-77, 191-193, 267-269)

7. W latach 2022-2024 w związku z kontrolami pppft notariuszy, w Sądzie Apelacyjnym nie zidentyfikowano zagadnień istotnych z punktu widzenia przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu i nie przekazywano do GIIF informacji pod kątem krajowej oceny ryzyka. Nie były też przekazywane informacje o których mowa w art. 14 ust. 2 pkt 1 i 16 ustawy o pppft (dot. m.in. danych o zasobach ludzkich i finansowych zaangażowanych w realizację zadań dotyczących kontroli pppft), pomimo takiego wymogu określonego w art. 14 ust. 4 ustawy o pppft. Jak wyjaśniła Wiceprezes Sądu Apelacyjnego w Warszawie, powyższych informacji nie przekazywano do GIIF, z uwagi na to, że czynności w tym zakresie wykonywał jeden sędzia wizytator, którego protokoły z przeprowadzanych kontroli przekazywano do GIIF, podobnie jak i plany nadzoru na dany rok. Wiceprezes Sądu wyjaśniła także, że GIIF nigdy nie sygnalizował, aby w ww. zakresie występowały jakiegokolwiek nieprawidłowości, jak i nie zwracał się do Prezesa Sądu Apelacyjnego w Warszawie o udzielenie informacji w tym zakresie lub wyjaśnienie braku ich przekazania.

(akta kontroli: tom I str. 5, tom II str. 187)

8. Prezes Sądu wyjaśniła, że w związku z wojną Rosji z Ukrainą i wynikającą z tego wielomilionową migracją ludności ukraińskiej do Polski nie była przeprowadzona odrębna analiza ryzyka pod kątem zmian w kontrolach notariatu dotyczących przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowania terroryzmu, aczkolwiek jest ona w zainteresowaniu sędziego wizytatora przeprowadzającego lustracje pppft poszczególnych notariuszy. Potwierdzeniem tego jest fakt, że plany zadań nadzorczych sędziego wizytatora do spraw notarialnych na poszczególne lata zawierały zagadnienia z zakresu prawidłowości sporządzania aktów notarialnych z udziałem cudzoziemców, prawidłowości wykonywania przez notariuszy obowiązków wynikających z art. 8a ustawy z dnia 24 marca 1920 r. o nabywaniu nieruchomości przez cudzoziemców¹³.

Prezes Sądu wyjaśniła, że w kwestii wzrostu ryzyka związanego ze zjawiskiem prania pieniędzy w obliczu migracji ludności w trakcie trwającej wojny oraz ilości transakcji kupna nieruchomości przez obywateli Ukrainy (tylko w 2023 r. w Warszawie i okolicach było ich około 3 tys.) zostały podjęte lub planowane są działania w zakresie nadzoru nad notariuszami. Jak podała Prezes Sądu, podczas kontroli sędzia wizytator zwracał szczególną uwagę m.in. na wzrost liczby i wartości transakcji/umów z udziałem obywateli powyższych państw, charakteru tych transakcji, czy rodzajów zawieranych umów. w tym przedmiotów tych umów, jak również liczby zawieranych umów przez poszczególne osoby, częstotliwości ich zawierania, rodzaju nabywanych dóbr. Nie stwierdzono nieprawidłowości w tym zakresie.

(akta kontroli: tom I str. 5-6, tom II str. 66, 70)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności jednostki kontrolowanej w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Roczne plany kontroli pppft w zakresie nadzoru nad działalnością notariuszy, przekazywane były do GIIF z opóźnieniem wynoszącym od 13 dni do 33 dni. Plan na 2022 r. przekazano pismem z 13 stycznia 2022 r., na 2023 r. – 16 stycznia 2023 r., a na 2024 r. – 2 lutego 2024 r., co stanowiło naruszenie art. 131 ust. 5 pkt 1 w związku z art. 130 ust. 2 pkt 1 lit. d ustawy o pppft.

Zgodnie z art. 131 ust. 5 pkt 1 ustawy o pppft podmioty, o których mowa w art. 130 ust. 2, w tym prezesi sądów apelacyjnych przekazują GIIF roczne plany kontroli pppft wraz z uzasadnieniem, nie później jednak niż do dnia 31 grudnia roku poprzedzającego kontrolę.

2. Plany kontroli pppft na rok 2022 i 2023 r. w zakresie wykazu podmiotów, wskazywały jedynie ilość kancelarii notarialnych, a nie konkretne kancelarie podlegające kontroli pppft. Nie sporządzano również pisemnej analizy ryzyka w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu.

Zgodnie z art. 131 ust. 1 kontrola jest przeprowadzana na podstawie rocznych planów kontroli zawierających w szczególności wykaz podmiotów podlegających kontroli, zakres kontroli oraz uzasadnienie jej przeprowadzenia.

3. W latach 2022 - 2024 nie były przekazywane do GIIF informacje, o jakich mowa w art. 14 ust. 2 pkt 1 i 16 ustawy o pppft.

Według art. 14 ust. 4 ustawy o pppft, podmioty, o których mowa w art. 130 ust. 2 (tj. m.in. prezesi sądów apelacyjnych – w odniesieniu do notariuszy), w zakresie swoich właściwości przekazują GIIF posiadane informacje, o których mowa w ust. 2 pkt 1 i 16, w terminie miesiąca od zakończenia roku, za który są przekazywane

¹³ Dz. U. z 2017 r. poz. 2278.

informacje. Ww. informacje dotyczą poszczególnych kategorii instytucji obowiązanych i znaczenia gospodarczego sektorów rynku, do których należą, według stanu na dzień 31 grudnia tego roku, za który jest składane sprawozdanie (art. 14 ust. 2 pkt 1) oraz działalności podmiotów, o których mowa w art. 130 ust. 2, w zakresie zadań związanych z przeciwdziałaniem praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, w szczególności danych na temat zasobów ludzkich i finansowych zaangażowanych w realizację tych zadań (art. 14 ust. 2 pkt 16).

IV. Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

Wnioski	1. Terminowe przekazywanie do GIIF rocznych planów kontroli pppft.2. Sporządzanie planów nadzorczych w zakresie kontroli pppft uwzględniających wymogi określone w ustawie o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu.3. Przekazywanie do GIIF informacji zgodnie z art. 14 ust. 4 ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Departamentu Budżetu i Finansów Najwyższej Izby Kontroli. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania
wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, dnia 7 listopada 2024 r.

Kontroler:
Tomasz Wańkowicz
główny specjalista
kontroli państwowej
/podpisano elektronicznie/

Najwyższa Izba Kontroli
Departament Budżetu i Finansów
p.o. Dyrektora
Anna Wojcieszekiewicz
/podpisano elektronicznie/